

УДК 351:347.132.15

Авраменко Д.Л.¹, Саміло Г.О.²

¹ студ. гр. Ю-311 НУ «Запорізька політехніка»

² доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Для початку потрібно дати визначення надзвичайної ситуації. Необхідно зауважити, що єдиного загально визнаного поняття надзвичайної ситуації не існує. Під надзвичайною ситуацією ми в своєму дослідженні будемо розуміти раптову, несподівану ситуацію, або ситуацію, що насувається (природного або техногенного характеру), яка може призвести до травм, загибелі людей, пошкодити майно або іншим чином втручатися в нормальну діяльність фізичних та юридичних осіб, і яка, отже, вимагає негайної уваги та прийняття спеціальних заходів щодо виправлення становища. Надзвичайні ситуації порушують звичайні умови життєдіяльності людини та обмежують використання нею основних прав і свобод. З точки зору міжнародного та національного законодавства до надзвичайних ситуацій відносять різні масштабні аварії, катастрофи, епідемії, стихійні лиха, великі пожежі та інші ситуація, які можуть привезти або вже привели до значних матеріальних затрат або навіть до загибелі людей.

Надзвичайні ситуації – це несподівані та трагічні події в житті суспільства, держави, окремих родин. Тому вони потребують ретельного вивчення, особливо потрібна виробка засобів захисту людини та її прав в умовах надзвичайних ситуацій. В деяких випадках масштабні надзвичайні ситуації впливають не лише на суспільство та окремих осіб, але й на стабільність функціонування держави та діяльність її органів.

Захист прав людини в умовах надзвичайних ситуацій має суттєве значення, тому що стосується охорони конституційних прав і свобод людини і громадянина, що є фундаментом гідного існування людини у сучасному світі.

В Україні щорічно виникає значна кількість надзвичайних ситуацій, які пов'язані зі стихійними лихами, небезпечною техногенною діяльністю людини, наслідком яких є матеріальні збитки та загибель людей. Звичайно, найбільш масштабною катастрофою на території сучасної України була і є Чорнобильська катастрофа, яка стала трагедією не лише для України, а й для всього людства. В результаті даної аварії у повітря було викинуто більше 60 тон радіоактивних речовин. Після десятиденної пожежі загинула 31 людина, але наслідки опромінення населення і в першу чергу людей, які гасили пожежу, відчужаються і в теперішній час. Одразу після аварії майже 8,5 млн людей були опромінені, близько 155 тис. кв. км територій було забруднено, з них 52 тис. кв. км – сільськогосподарські землі. Людство повинно зробити відповідні висновки, але ніщо не зможе повернути втрачені людські життя. Права людей, які називаються в нашій країні «чорнобильцями», недостатньо захищені на сучасному етапі.

Щодо класифікації надзвичайних ситуацій, то на основі аналізу юридичної літератури можна виділити наступні.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру – це аварії або катастрофи, які викликані діяльністю людей. До них відносять: хімічні розливи і забруднення ґрунтових вод; пожежі на підприємствах, які призводять до значних матеріальних збитків і загибелі людей; авіакатастрофи; аварії на підприємствах, які пов'язані з обслуговуванням населення (водопостачання, зв'язок, каналізація); аварії на трубопроводах, автомобільному і залізничному транспорті та інші. В останній час до цього виду надзвичайних ситуацій відносять кібертероризм, який включає в себе атаки на комп'ютери і мережі в цілях залякування або примушення уряду або його посадових осіб здійснити якийсь дії в політичних або соціальних цілях.

Надзвичайні ситуації природного характеру – це природні стихійні лиха, які можуть призводити до серйозних наслідків матеріального та суспільного характеру (порушення систем життєзабезпечення населення, руйнування та знищення майна, об'єктів господарства) та являють собою небезпечні процеси атмосферного, гідрологічного, біологічного та іншого

походження. До них можна відносити: повені та паводки; урагани та тропічні шторми; посухи та нестачу води; зсуви та селі; грози та блискавки; смерчі; цунамі; снігові бурі; істотне збільшення або зменшення температури; землетруси; виверження вулканів; лавини; каменепади; пожежі; провали; збільшення радіоактивного випромінювання; падіння великого космічного тіла; хвороба і втрата рослин і тварин; епідемії; екстрені захворювання (пандемічний грип); сільськогосподарські хвороби і шкідники та інші. Природні небезпеки - це процеси, які можуть привести до негативних наслідків на певних територіях і стати причиною виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного походження. В Україні трапляються повені, паводки, смерчі та деякі інші ситуації надзвичайного природного характеру.

Для запобігання природних стихійних лих можуть бути використані пасивні і активні захисні заходи. Активний захист від стихійних лих передбачає будівництво інженерних споруд, втручання в механізм явища, реконструкція природних об'єктів тощо, пасивне - використання захисних споруд. У більшості випадків, пасивні та активні методи захисту об'єднують.

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру – це ситуації, пов'язані із протиправними діями антиконституційного та терористичного характеру, які призводять до негативних наслідків у суспільстві та державі. У сучасному періоді ці ситуації стали реальною, безпосередньою загрозою всьому цивілізованому світу. До них відносять: терористичні акти; захоплення заручників; захоплення транспортних засобів; крадіжка зброї та інші.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру – це ситуації, пов'язані із використанням зброї проти мирного населення, воєнною агресією однієї держави по відношенню до інших, зруйнування під час воєнних дій промислових об'єктів тощо. Сьогодні Україна є державою, яка потерпає від воєнної агресії сусідньої держави, і тому захист населення на окупованих територіях набув надзвичайної важливості.

Ми здійснили класифікацію надзвичайних ситуацій в залежності від характеру їх походження, тому що вважаємо цей критерій найбільш важливим.